

УДК 630*181.28

ВИВЧЕННЯ ІНТРОДУЦЕНТІВ В ДЕНДРОПАРКУ УКРАЇНСЬКОГО
НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ГІРСЬКОГО ЛІСІВНИЦТВА

С.н.с., Р.М. Яцик, к.с-г.н., Прикарпатський НУ; М.О.Лисенко, Прикарпатський НУ; М.М.Сіщук, УкрНДІгірліс; Т.Р.Юник, УкрНДІгірліс; Д.М.Лешко, Прикарпатський НУ

Вивчено та проаналізовано видовий склад, ріст та декоративність інтродуцентів, що зростають у дендропарку Українського науково-дослідного інституту гірського лісівництва, який знаходиться в м.Івано-Франківську.

Ключові слова: дендропарк УкрНДІгірліс, інтродуценти, видовий склад, випробування, декоративність.

R.M. Yatsyk, prof., Prykarpathian National University; M.O.Lysenko, assist. Prykarpathian National University; M.M. Sishchuk, post-graduate, Ukrainian research institute of mountain forestry; T. R.Yunyk, post-graduate, Ukrainian research institute of mountain forestry; D.M. Leshko, post-graduate, Prykarpathian National University

STUDY RESULTS OF INTRODUCED SPECIES IN ARBORETUM UKRAINIAN
INSTITUTE OF MOUNTAIN FORESTRY

Studied and analyzed the species composition, growth and decorative exotic species that grow in the arboretum Ukrainian Research Institute of Mountain Forestry, which is located in Ivano-Frankivsk.

Keywords: arboretum UkrNDIhirlis, exotic species, species composition, testing, decoration.

Р.М. Яцык, професор, Прикарпатський НУ; М.О.Лысенко, асистент, Прикарпатський НУ; М.Н.Сіщук, аспірант, УкрНІИгорлес; Т.Р.Юнык, аспірант, УкрНІИгорлес; Д.Н.Лешко, аспірант, Прикарпатський НУ

ИЗУЧЕНИЕ ИНТРОДУЦЕНТОВ В ДЕНДРОПАРКЕ УКРАИНСКОГО
НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОГО ИНСТИТУТА
ГОРНОГО ЛЕСОВОДСТВА

Изучено и проведен анализ видового состава, роста и декоративности интродуцентов, которые произрастают в дендропарке Украинского НИИ горного лесоводства, который находится в г. Ивано-Франковске.

Ключевые слова: дендропарк УкрНИИгорлес, интродуценты, видовой состав, испытание, декоративность.

В даний час постає питання збереження і збагачення біологічного різноманіття рослин. Великі можливості закладені також в інтродукції рослин. Історія багатьох культивованих рослин показала, що інтродукція в їх становленні відіграє не останню роль. Варто відмітити, що вона є одним з інтенсивних методів селекції [1,2]. Особливо помітні успіхи інтродукційної роботи у збагаченні декоративними рослинами флори південних, центральних і західних областей України. Крім цього, ботаніки, екологи й лісівники роблять відчайдушні спроби спасти рідкісні, реліктові, ендемічні та зникаючі види рослин в ботанічних садах, дендропарках, різних колекціях і маточниках для ознайомлення з ними широких верств населення й захисту від вимирання.

З вищеприведеною метою у південно-східній частині м. Івано-Франківська (вул. Гетьмана Мазепи, 165) понад 30 років тому створений дендропарк Українського науково-дослідного інституту гірського лісівництва на площі 1,5 га. Він є природоохоронним об'єктом, де проводяться експериментальні дослідження у галузі селекції та насінництва, вирішуються питання інтродукції та акліматизації рослин, вивчаються їх ріст і розвиток на різних стадіях онтогенезу. На базі дендрарію проводяться екскурсії та лекції із дендрології, морфології, систематики, географії рослин, охорони флори й озеленення. Насіння і живці перспективних деревних видів використовуються для їх розмноження, подальшого випробування і впровадження в міські та

лісові екосистеми. Науковці значну увагу тут приділяють відбиранню найбільш цінних інтродуцентів для збагачення міських посадок, а також підвищення продуктивності, стійкості, захисних і рекреаційних функцій наших лісів.

Визначення дерев і кущів, які представлені в дендрарію та їх вивчення дало змогу стверджувати, що всього тут зростає 762 рослини, які відносяться до 125 видів, як інтродукованих (81%), так і аборигенних (19%) порід. Голонасінних зростає 35 видів (89% – інтродукованих і 11% – аборигенних), покритонасінних – 90 видів (78 та 22% відповідно). Деяка частина видів представлена кущами. Серед шпилькових порід їх значно менше, ніж серед листяних. Решта рослин – дерева різної величини. В дендрарій також уведено цілий ряд різноманітних форм рослин. Так, шість видів шпилькових і п'ять – листяних представлені формами. Усього тут зростає 107 рослин 19-ти форм деревно-кущових видів рослин. Усі вони є інтродуцентами.

В дендропарку зростають, як дуже поширені пластичні види, які в природних умовах займають значні території (модрини, сосни, дуби, сосни кедрові та інші), так і цінні малопоширені види із незначними ареалами, а також рідкісні та ендемічні породи (в'яз, тис, гордовина, мушмула, берека тощо).

Види, які успішно пройшли первинне випробування в дендрарію, вже тепер можна рекомендувати для використання з різноманітною метою – промислового і захисного лісовирощування (модрини, псевдотсуги, сосни, ялини, сосни кедрові), створення плодово-ягідних плантацій (плодові види, а також аронія, горобини, калини, черемхи, горіхи, дерен, кизильник, жимолості), впровадження швидкорослих, медоносних й лікарських рослин в поєднанні і придорожні смуги (черешні, липи, акація, барбариси, глоди, обліпихи, спіреї тощо). Для озеленення міст й інших населених пунктів варто рекомендувати ялини (колючу, сербську, ситхінську), ялиці (одноколірну, цільнолисту), псевдотсуги, кедрові сосни і кедровий стелюх, туї, кипарисовики, гінкго, магнолії, магонії, платани, самшити, черемхи, рози, спіреї, свидину та багато

інших. Усі перелічені види можуть з успіхом застосовуватись і в ландшафтній архітектурі.

Детальний аналіз, зростаючих в дендрарію рослин показав, що вони відносяться до 24 родин і 61 роду. Таке представництво є досить значним і свідчить про наукову, пізнавальну, естетичну та практичну цінність такого об'єкту. Голонасінні представлені п'ятьма родинами і 14 родами, а покритонасінні – 19 родинами і 47 родами.

Найбільше шпилькових рослин відносяться до родини соснових (58% із усіх глицевих і 25% від загальної кількості видів), яка представлена п'ятьма родами. У даній родині переважають рослини із родів ялина і сосна (відповідно, 47 та 31% видів із усіх представників родини). Дещо менше рослин нараховується у другій за величиною родині голонасінних – кипарисових. Ця родина також представлена великою кількістю рослин (35% із всіх шпилькових). Якщо родина соснових представлена деревами, то кипарисових – кущами. Менше дерев і кущів зростають із родини тисових і поодинокі – із родин гінкгових і таксодієвих.

Серед покритонасінних – найбільше представлена родина розових. Їй належить перший ранг серед листяних рослин і загальне друге місце в дендрарію, після родини соснових (43% серед листяних видів і 24% від усіх зростаючих в даному дендрарію). Родина розових представлена 16-ма родами.

Найбільша кількість деревно-кущових видів цієї родини є в родах горобина, аронія, черемха, яблуня і слива, менше – глід, шипшина, спірея. Поодинокими рослинами представлені кизильник, хеномелес і мушмула. Слід відзначити величезну цінність рослин родини розових. Розові – одна із найбільших та економічно важливих родин квіткових рослин. Практичне значення її дуже велике. До неї належить важливі плодові культури помірною клімату – яблуня, груша, айва; кісточкові – вишня, черешня, слива, персик, абрикос, ірга, мигдаль; лікарські – глід, перстач, родовик; ягідні – малина,

ожина, суниця; медоносні – акація, липа, яблуня, груша, черешня, глід, горобина, малина, ожина; декоративні – глід, горобина, спірея, шипшина, черемха та інші. Деякі рослини родини розових застосовують для створення захисних насаджень і закріплення схилів (кизильник, груша, глід та інші). Собівартість врожаїв плодів, ягід і горіхів, які приносять нам рослини родини розових, набагато нижча від собівартості культурних рослин. Таким чином, без суттєвих капіталовкладень можна щорічно одержувати значну частину продуктів харчування, які містять велику кількість вітамінів, мікроелементів, органічних кислот, ароматичних та інших цінних речовин, що мають значення для збереження здоров'я і підвищення роботоздатності людини.

Далеко не всі види навіть із тих, що представлені в дендрарії, який нами досліджується, використовуються в даний час, але усі вони володіють корисними властивостями і в тій чи іншій мірі становлять резерв для майбутнього використання за різноманітним цільовим призначенням. Переважна маса з них милують наш зір, мають значне естетичне значення і вже тепер можуть розповсюджуватись в декоративні посадки міста – парки, сквери, алеї, групи тощо. Тобто, дендрарій може бути використаний як маточник для розмноження найцінніших деревно-кущових видів для потреб міста і в першу чергу – зеленого будівництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Яцик Р.М. Інтродукція лісових деревних видів у Карпатах / Яцик Р.М., Ступар В.І., Феннич В.С. та інші // Науковий вісник. Дослідження, охорона та збагачення біорізноманіття. – Львів, 1999. – Вип. 9.9. – С. 55-60.

2. Яцик Р.М. Рекомендації з використання перспективних інтродуцентів під час створення насаджень різного цільового призначення / Яцик Р.М., Каплуновський П.С., Ступар В.І. та інші // Наукові основи ведення багатоцільового лісового господарства у Карпатському регіоні. – Івано-Франківськ : УкрНДГірліс, 2001. – С. 55-63.